

ПОЛОВО ДЕФИНИРАНА ДЕЗИНФОРМАЦИЯ НАСОЧЕНА СРЕЩУ УКРАИНСКИТЕ ЖЕНИ, ПРЕБИВАВАЩИ В БЪЛГАРИЯ

Policy Brief No. 148, август 2024 г.

Руската инвазия в Украйна допълнително показва податливостта на България към пропагандната машина на Кремъл в различни аспекти на обществените и социалния живот. Неефективното прилагане или липсата на медийни регулации, особено по отношение на социалните медии, ниските нива на медийна грамотност, ниското доверие в публичните институции и проруските и проконспиративните нагласи създават благоприятна среда за процъфтяване на антибежански, антимигрантски, дискриминационни и мизогинистични нагласи. Руската дезинформация, подсилена от местни поддръжници, все по-често включва обвинения и обиди срещу жени, принудени да напуснат Украйна, за да избягат от войната с Русия.

Руската агресия предизвика масово движение на хора, каквото не е имало от Втората световна война насам. Анализът за Украйна от март 2022 г. показва, че войната изостря съществуващите неравенства, особено за възрастните жени и самотните майки, които съставят по-голямата част от бедното население на Украйна.¹ Анализът също така дава количествени данни за полово обусловените миграционни потоци, като 3,7 млн. лица са напуснали страната (90 % от тях са жени и деца, тъй като мъжете на възраст между 18 и 60 години не могат да напуснат страната), а броят на вътрешно разселените лица достига 6,5 млн.

От началото на войната в България са влезли 2 453 768 украинци, а към 17 юли 2024 г. в страната остават 55 302 души.² 181 868 души са регистрира-

ОСНОВНИ ТОЧКИ

- Дезинформацията на Кремъл включва наративи, насочени към украинските жени, пребиваващи в България, които ги представят негативно, **хиперсексуализират ги и подкопават приноса им към обществото**. Това подхранва обществената циничност, недоверие и враждебност.
- Дезинформационните наративи, основани на половата, националната и сексуалната идентичност, се използват за **маргинализиране и изключване на жените и малцинствата от обществения живот**, като засилват мизогинията, хомофобията и трансфобията.
- Дезинформационните кампании формират възприетия за ролята на половете, което води до **дехуманизиране и изключване на мигрантите и бежанците от публичната сфера**. Това създава враждебна среда и подкопва солидарността и подкрепата за мигрантите, включително бежанците и жените, идващи от чужбина.
- Въпреки правните задължения на България да оказва подкрепа на бежанците, изпълнението им е непоследователно, особено в **податливи на дезинформация райони**, като Варна.
- Стратегията на Кремъл се простира отвъд недостоверната информация, засилвайки **езика на омразата и възможното насилие в реалния живот** срещу украинските жени.

¹ [Collecting data and analysis on how the war in Ukraine is impacting women and girls](#) (Събиране на данни и анализ за това как войната в Украйна се отразява на жените и момичетата), UN WOMEN, 2022 г.

² По данни на Евростат към декември 2023 г. България е на първо място в ЕС по прием на украинци, бягащи от войната.

ни за временна закрила. Правителството прилага схеми за настаняване, като приема 6 081 бежанци в хотели и държавни бази, чийто срок за престой там е удължен до март 2025 г. Дезагрегираните по пол данни показват, че жените на всякаква възраст са най-критичната група разселени лица, които са изправени пред множество предизвикателства в чужбина, докато търсят закрила. Като цяло 91% от получените временна закрила са жени, а 33% от тях са на възраст между 30 и 39 години. Само 9% са мъже, а 33% от тях са на възраст 60 и повече години.³ Това породило вълна от публикации в медиите и социалните мрежи, в които се съобщава за потенциални заплахи и негативни последици за България поради увеличаване миграционен поток.

Дезинформационните наративи са методично разработени, за да създадат цинизъм, недоверие и като цяло да объркат общественото мнение. Разпространяващите проруска информация, включително сред българските политици⁴, медии⁵ и създатели на общественото мнение, участващи в многобройни дезинформационни кампании, играят активна роля и в създаването на конкретна представа за украинките. Те биват представени като предателки на „традиционното“ си предназначение в рамките на своята полово роля, и ги делегитимират като потенциално значим принос към българските и/или европейските общества. Дезинформацията рядко е фалшива новина в смисъл, че фактите, цитирани в статиите, са поне отчасти верни, но са извадени от контекста или са смесени с неверни аргументи с цел да се насърчи определена версия на събитията, която би могла да предизвика определена политическа реакция. Тази тактика използва една-единствена история, за да обобщи и дискредитира цяла група хора.

Полово дефинирана дезинформация

Дезинформацията, основана на пола, е вид мизогинично насилие срещу жени, която използва неверни или подвеждащи наративи, основани на пола и т.нар. джендър.⁶ Мизогинията, хомофобията и трансфобията са общи черти на дезинформацията, свързана с пола, и тя се счита за форма на онлайн насилие. Понятието „дезинформация, свързана с пола“ се отнася до всяка невярна и манипулирана информация, която има за цел да причини вреда на хора от определени групи въз основа на тяхната полово идентичност. Тя ги маргинализира, изключва ги от обществото и ги обезкуражава да участват в обществения живот.

Кампаниите за полово дефинираната дезинформация, ефективно влияят върху възприятията за пола и ролята на жените в страната, като използват по-широк сексистки мироглед, който подкопава представата за жените като човешки същества и тяхната роля в обществото. Често срещаните образи на жените са като ненадеждни, неинтелигентни, емоционални, зли или „луди“, а ролята им се ограничава до външния им вид, поради което са силно сексуализирани. Последиците обаче надхвърлят хиперсексуализацията и обективизацията на жените, както и неравенството между половете. Дезинформацията, основана на идентичността, води до дискриминация на непълнолетните и възрастните хора, както и до дехуманизация и липса на солидарност към хората, които са малтретирани, нападани и в нужда. Целенасочената дезинформационна кампания срещу дадена група хора, цели изключването на цялата група от обществения живот на страната. Надграждайки това с измерението на бежанската идентичност, резултатът е изключване на жените бежанки от приемащата страна и затрудняване на потенциалната им интеграция в обществото.

³ Препоръки за засилване на усилията за идентифициране и намаляване на рисковете от онлайн трафик на хора в резултат на хуманитарната криза в Украйна, публикувани от Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, 2022 г.

⁴ Център за изследване на демокрацията, „Противодействие на дезинформационните наративи за „зелената сделка“ в България“, Policy Brief № 124, София, 2023.

⁵ Георгиев, Г., Петрова, В. и Цабала, К. Разбиване на кода: Руска и китайска дезинформация и незаконни финансови потоци в Югоизточна Европа, Център за изследване на демокрацията, София, 2023.

⁶ Това е определението, използвано от Центъра за глобална ангажираност към Държавния департамент на САЩ. То е разработено от Jankowitz, N., Hunchak, J., Pavliuc, A., Davies, C., Pierson, Sh., Kaufmann, Z. *Malign Creativity: How Gender, Sex and Lies are Weaponized Against Women Online* (Злонамерена креативност: Как полът, сексът и лъжите се използват като оръжие срещу жените онлайн), Уилсън Център, 2021 г.

В случая с украинските граждани, търсещи закрила в България, тя има за цел да създаде враждебна среда за бежанците и новите заселници и да ги отдалечи още повече от родината им. Целенасочените дезинформационни кампании в България имаха за цел да подбудят враждебност в страна, която по-рано имаше приятелско отношение и силно чувство на солидарност с Украйна.

Хиперсексуализация на украинските жени в глобалния трафик за онлайн търсене

Проучване на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа⁷ цитира данни от Thomson Reuters, според които от началото на хуманитарната криза онлайн трафикът е показал огромни скокове в търсенето – на различни езици и в различни държави – на открито съдържание и сексуални услуги, предлагани от украински жени и момичета. Например, глобалният трафик на търсене на „украинско порно“ се е увеличил с 600% от началото на хуманитарната криза, докато търсенето на „украински ескорт“ се е увеличило с 200%.

Анализите на кремълската пропаганда, фокусираща се върху половата идентичност се ограничават най-вече до наративите, свързани с т.нар. „джендър идеология“, но оставят непроучени възможните тежки реални ефекти, като например отхвърлянето на Истанбулската конвенция от страна на българските власти през 2018 г. Кремълската пропаганда е насочена към групи от хора, формира предразсъдъци и светогледи, които дехуманизират човешки същества въз основа на тяхната идентичност – полова и/или национална. Измерението свързано с пола е неразделна част от идеята за „традиционното християнско семейство“, което е „застрашено“ от либералните западни ценности. Тази идея, която е основополагаща за стимулирането на национализма, представлява смесица от остарели норми за пола, които оправдават хомофобията, расизма и сексизма. Авторитарните режими печелят от подобни дехуманизиращи целенасочени информационни кампании, тъй като те заклеймяват социално-културния прогрес, а също така намаляват доверието към основните демократични принципи. Делегитимизирането и редуцирането на женската полова идентичност очерня „западните ценности“, а пропагандата не прави разлика между политическата и хуманитарната сфери.⁸

Източник: Център за изследване на демокрацията.

⁷ Препоръки за засилване на усилията за идентифициране и намаляване на рисковете от онлайн трафик на хора в резултат на хуманитарната криза в Украйна, публикувани от Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, 22 април 2022 г.

⁸ Аналитична група за хибридна война, *Kremlin's Gender Disinformation* („Дезинформацията на Кремъл по отношение на пола“), Медиен център за кризи в Украйна, Киев, 2020 г.

„Украинките“ в българското онлайн пространство преди и след февруари 2022 г.

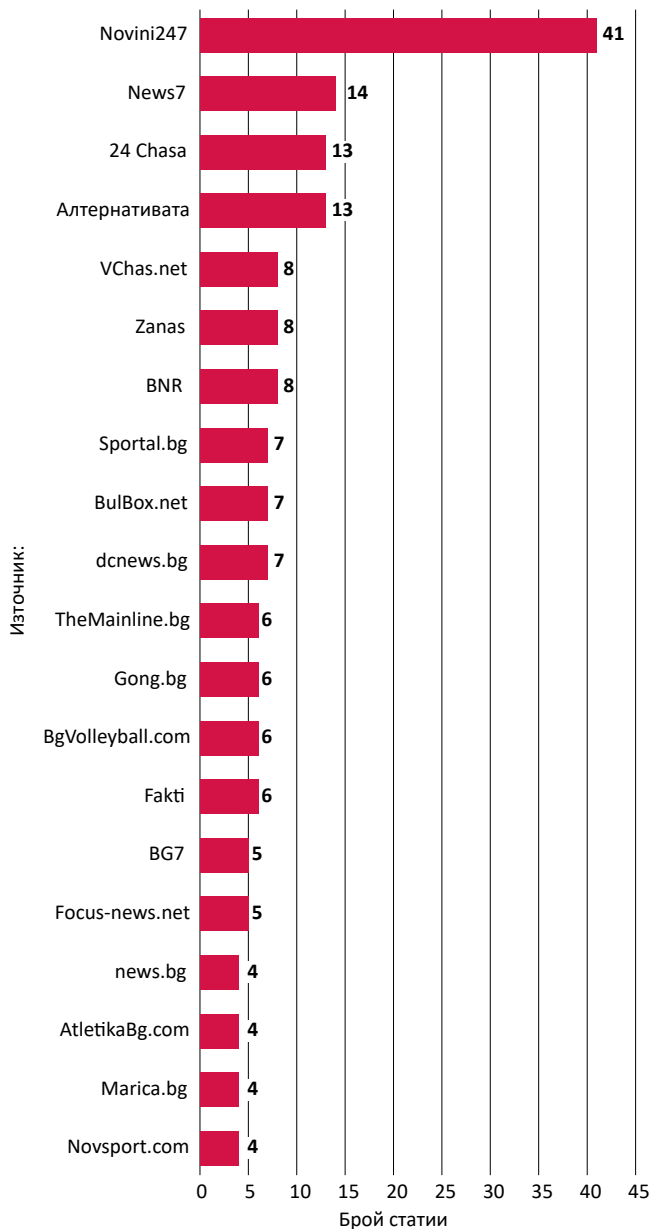
Темата за украинските жени в българските онлайн медии почти отсъства две години преди войната, въпреки че в България има украинска общност от преди бежанската криза. След февруари 2022 г. броят на статиите, в които се споменава тази тема, се увеличава 92 пъти – от 374 на 34 313, а източниците,

които публикуват това съдържание, се увеличават десетократно. Наблюдава се значителен скок на броя на статиите на месец, които възлизат средно на по-малко от 10 преди 2022 г. и средно на около 200 след февруари 2022 г.

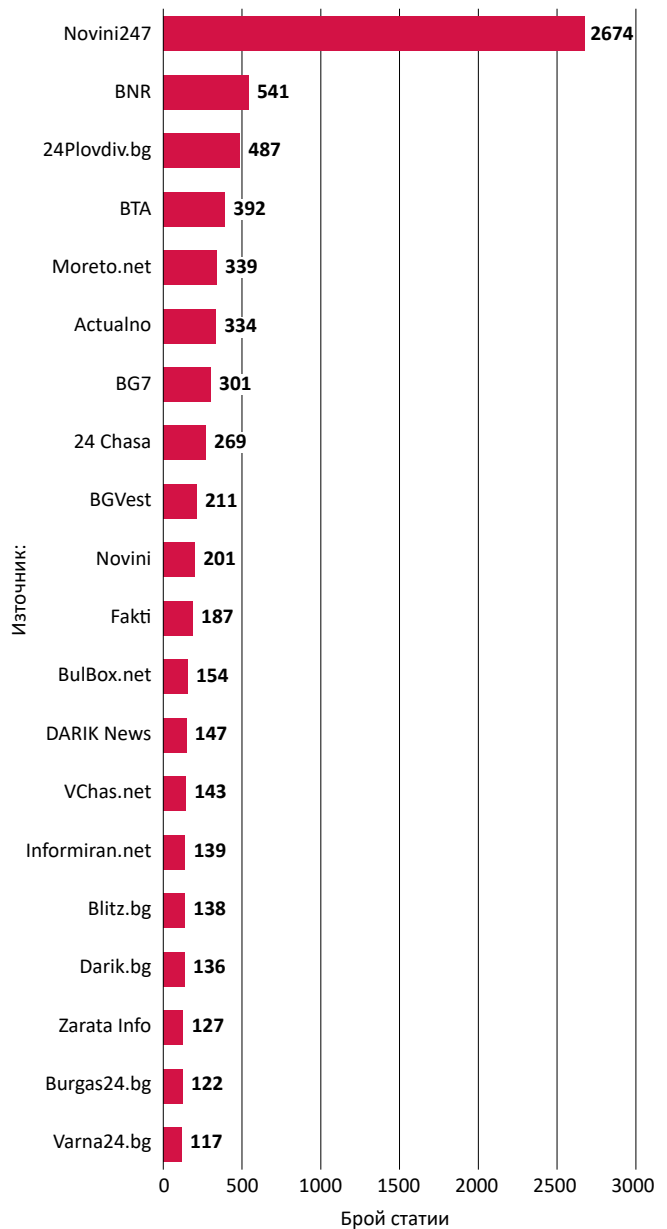
Що се отнася до най-известните онлайн издания, публикуващи най-голям брой статии за украинските жени, руската инвазия маркира значителна промяна и прокремълските медии придобиха превес над неутралните и висококачествените медии.

Фигура 1. Темата „украински жени“ в българското онлайн пространство преди и след февруари 2022 г.

Украинските жени в българското онлайн пространство преди февруари 2022 г. – топ 20 източника

Украинските жени в българското онлайн пространство след февруари 2022 г. – топ 20 източника

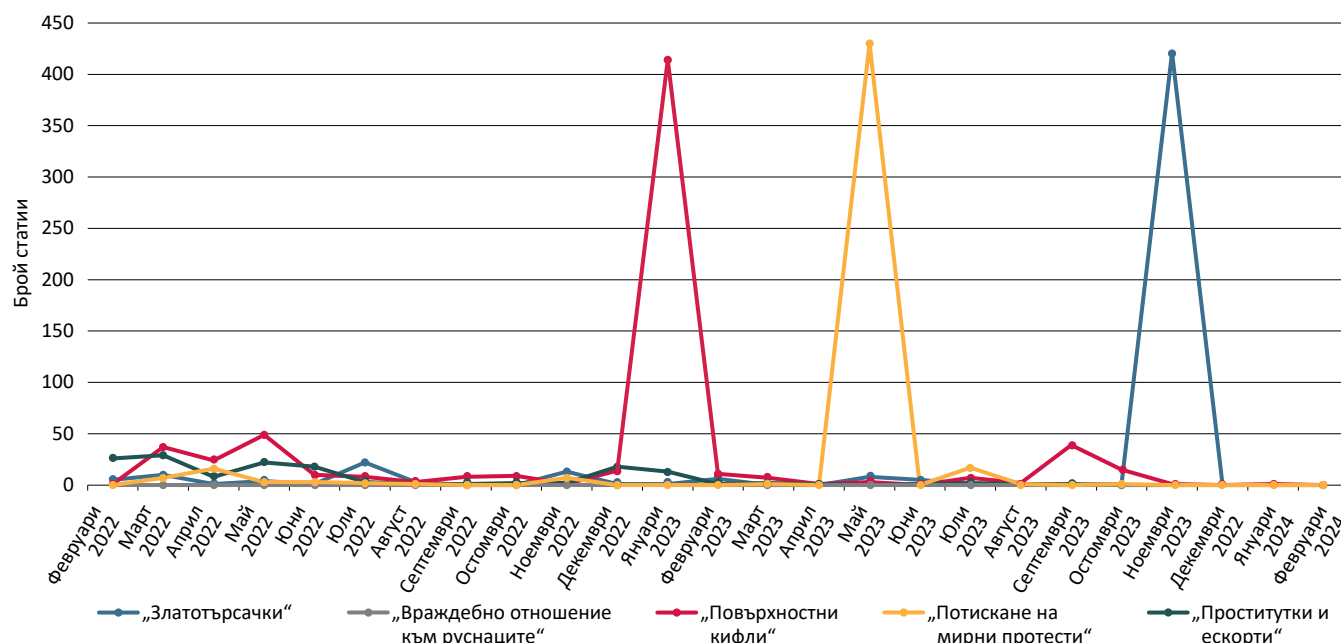
Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

Таблица 1. Темата „украински жени“ в българските онлайн новинарски издания

	февруари 2020 г. – януари 2022 г.	февруари 2022 г. – февруари 2024 г.
Но на онлайн медиите	137	1 426
Но статии	374	34 313
Потенциален обхват	596 082	32 531 641

Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

Фигура 2. Дезинформационни наративи, основани на пола, по отношение на украинските жени в българските онлайн новинарски издания

Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

Основните дезинформационни наративи за украинските жени в българските онлайн новинарски издания отразяват такива, разпространявани още по-свободно във Facebook, който все още е най-голямата социална медия в страната по брой потребители. Центърът за изследване на демокрацията използва данни от Crowdtangle, за да проследи отношението към украинските жени бежанки⁹ от началото на войната. Следващата таблица се основава на данните, събрани както автоматично, така и ръчно за идентифициране на

основните наративи в обхвата на 784 публикации в социалните медии.

Основните дезинформационни наративи, основани на пола, за украинските жени в българските онлайн новинарски издания след началото на непровокираната агресивна война на Кремъл ги представят като „златотърсачки“, повърхностни и „потискащи мирния протест“ на българите, които подкрепят проруски или антиевропейски възгледи. Анализът на данните от медийния мониторинг показва, че няма припокриване между скоковете в броя на статиите, представящи различни основни наративи. Това означава, че вместо един наратив да се поддържа дълго време, различни наративи се

⁹ Бежанец тук и по-долу се употребява в смисъл на хора, които поради военните действия в тяхната страна, пребивават временно в друга държава, дори без да имат правен статут на „бежанец“.

Таблица 2. Основни дезинформационни наративи в българските онлайн и социални медии

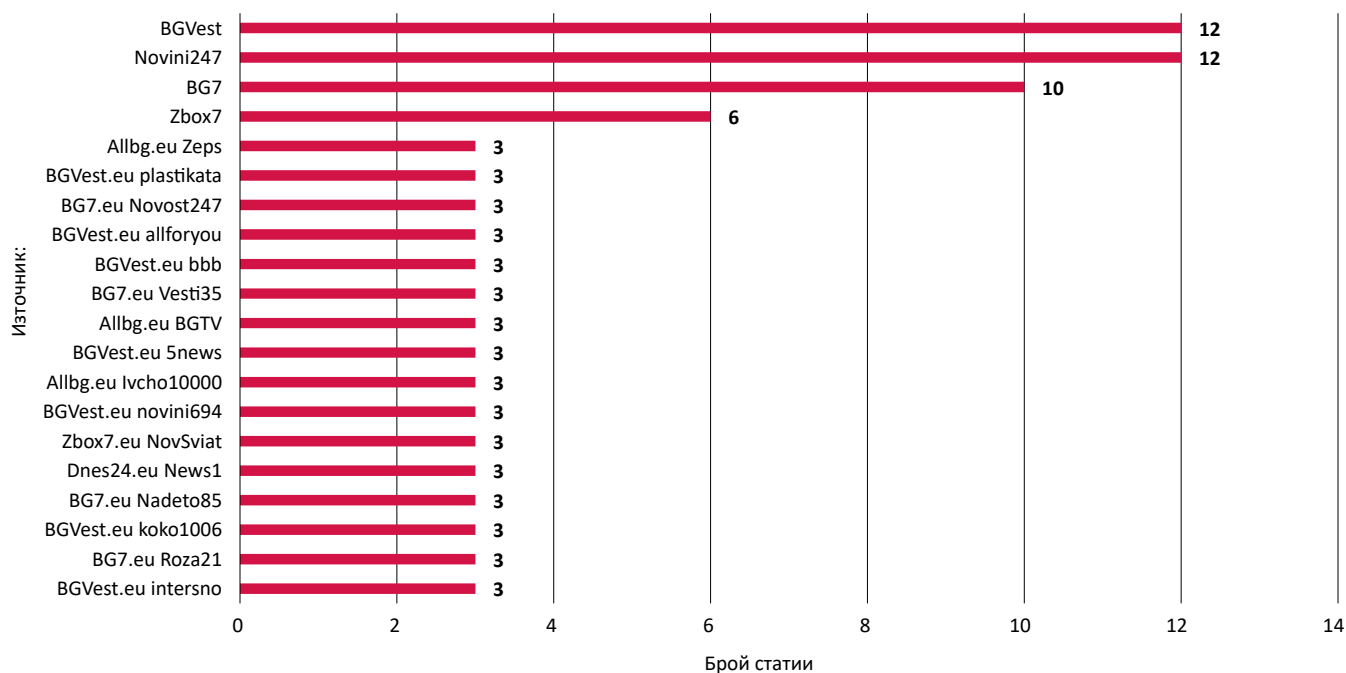
Украинските жени са златотърсачки, които се опитват да съблазнят и да се омъжат за български мъже, за да получат европейски паспорти, докато украинските мъже воюват.	Подобни послания гласят, че украинските жени, които идват в страните от ЕС и в България, търсят местни мъже и разрушават местните семейства, като отнемат мъжете от техните съпруги. Подобни изявления унижават и дискредитират украинските жени в очите на приемащите общности и настройват тези общности срещу тях. Основното послание е, че не бива да се очакват добри неща от украинските жени. Атмосферата на безпокойство от бежанския поток в България се подсилва с митове за развращаващото влияние на неустоимата украинска красота. Седмици преди началото на летния сезон мрежата се изпълни с предупреждения за млади, разкрепостени украинки, които предлагат „освобождаващи масажи“ по Черноморието. Тези твърдения не са подкрепени от никакъв конкретен източник или данни. Друга история предупреждава, че „горещи украинки“ са подкопали българските еротични танцьорки в Слънчев бряг. Статията се позовава на разказ на анонимна „разгневена балерина във водеща дискотека на морето“.
Украинските жени се занимават предимно с външния си вид – прически, маникюр, салони за красота, козметика, силиконови устни, пластична хирургия и т.н.	Разказът представя украинските жени като повърхностни и обсебени от личното си обгрижване и външен вид. Съответните статии и публикации в социалните медии се отнасят до широко разпространените оплаквания на украински бежанки от лошото качество на салоните за красота в приемащите страни от ЕС. Други съобщения обвиняват украинските жени, че харчат държавната помощ за фризьорски салони и салони за маникюр, вместо да подкрепят военните усилия у дома. Местните участници, известни със системното разпространяване на подвеждаща информация, започнаха да произвеждат и усилват разказа още в първите седмици на войната, като през март 2022 г. нивото на ангажираност във Facebook достигна връх от над 12 000 месечни взаимодействия. Повечето от идентифицираните статии на уебсайтове са публикувани от системни участници в заплахите, като Informiran.net и известната мрежа Share4Pay, между март и август 2022 г.
Украинските жени могат да работят само като проститутки и компаньонки.	Много публикации в българския проруски сегмент на социалните мрежи обвиняват украинските жени, че се предлагат сексуално за услуги и за пари. Дискурсът нормализира очакванията на българските и други мъже да изискват сексуални услуги от украинските жени, щом пристигнат в България. В България се наблюдава повторение на наративите, идентифицирани в други изследвания¹⁰, тъй като според българските проруски потребители на социалните мрежи самите украински жени са виновни в подобни ситуации. Представя се схващането, че те [украинските жени] е трябвало да очакват: това са мъже и не трябва да се очаква нищо друго от тях. Според тези послания украинските жени търсят европейски спонсори, докато се държат като проститутки. Често се споменава, че на Полша ѝ е омръзнало да приема украински жени, които се занимават само със сексуална работа, която също се представя като национален спорт.
Украинските жени носят смъртоносни болести, предавани по полов път и ХИВ.	Вълна от публикации в българския Facebook твърди, че има потенциални заплахи за здравето. Основните обвинения са, че бежанците от Украйна масово страдат от ХИВ и други болести, предавани по полов път (ППБ). Много от статиите, които бяха публикувани през първите два месеца от началото на войната, включваха израза „[те] носят страшна и смъртоносна болест“.¹¹ Тези статии присъстват предимно в проруския сегмент на медиите и имат общо над 100 хил. прочитания и 2500 споделяния. В друга статия, за която се твърди, че цитира медицински експерт, се казва, че 25% от влезлите в България бежанци страдат от ХИВ. Впоследствие Министерството на здравеопазването опроверга това, като заяви, че няма такава официална информация и към момента няма регистрирани случаи. Половото измерение в рамките на този наратив добавя, че украинските жени са заплаха за здравето на българското общество, тъй като „лесно се предлагат за сексуални отношения“ (във връзка с предишните наративи) и възпроизвеждат болно потомство.

Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

¹⁰ Билоусенко, О., Пивторак, О., Илиук, К., Сливенко, О., „Проституцията ще спаси Украйна от фалит“: Разследване на руската джендър дезинформация в социалните мрежи, Киев, 2022 г.

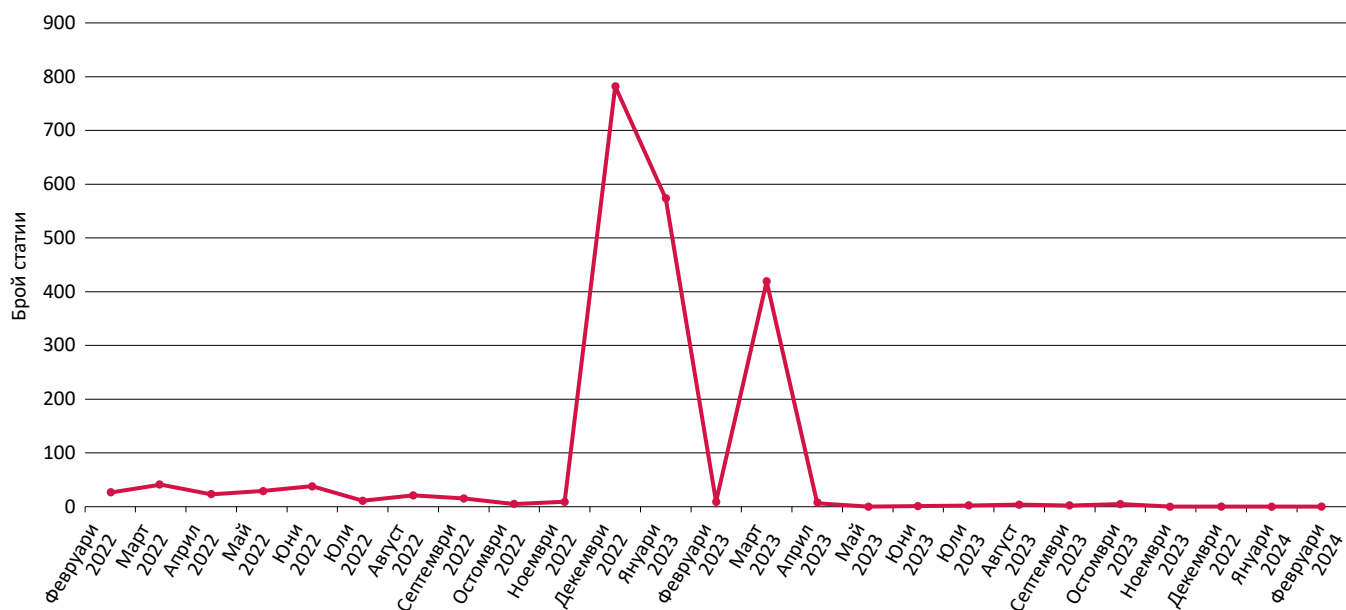
¹¹ Кристиян Юлзари, [Бежанците от Украйна нито ни заразяват с опасни болести, нито ни взимат парите](#), Factcheck.bg, София, 2022 г.

Фигура 3. „Украинките са златотърсачки“ в българското онлайн пространство – топ 20 източника

Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

Фигура 4. Наративът „Украинките са проститутки“ в българското онлайн пространство

Източник: Център за изследване на демокрацията, базирано на данни от Sensika.

разпространяват един след друг, за да поддържат жива кампанията за дезинформация, насочена срещу украинските жени в България.

Единадесет от петнадесетте най-големи онлайн медии, които разпространиха статии, съдържащи твърдения, че украинските жени са златотърсачки и се омъжват масово за български мъже,

представляват т.нар. уебсайтове -гъби. Понятието „уебсайт-гъба“¹² се отнася до повече от 370 анонимни сайта с почти идентичен дизайн, те дублират основния домейн с малки изменения и

¹² Вълканов, В., Димитрова, В., Вацов, Д., Якимова, М., Праматаров, В. *Руската пропаганда в България онлайн* (януари – март 2023 г.), част I, Фондация „Хуманитарни и социални науки“, София, 2023 г.

публикуват идентично съдържание. Те имат четири общи основни домейна (dnes24.eu, zbox7.eu, bgvest.eu, allbg.eu), от които се клонират поддомейни, като novini701.dnes24.eu, novinarbg.dnes24.eu, news1.dnes24.eu и др. Всяка статия се разпространява от тази машина на сайтове-гъби от 60 до 480 пъти и усилва своя обхват.

Последици от полово дефинираната дезинформация

Украинските бежанци се сблъскват с многобройни предизвикателства при пристигането си в България, изострени от дезинформация, която допълнително усложнява положението им. Дезинформационните наративи правят хората по-малко чувствителни към трудностите, с които се сблъскват украинските жени и момичета, след като са избягали от войната. Тяхната борба се омаловажава, а приемащите граждани са по-малко склонни да помагат на нуждаещите се. Според организации и хора, които предоставят помощ и подкрепа на украински граждани, вкл. украинци, които саживели в България преди февруари 2022 г.,¹³ бягащите от войната са се сблъскали с много повече предизвикателства в сравнение с техните съграждани в периода преди началото на инвазията. Българските граждани са станали враждебни към предоставянето на услуги, помощ и подкрепа и все по-често проявяват дискриминация. Имайки предвид, че дезинформацията срещу бежанците е насочена към два основни въпроса – пол и националност, всички украински жени стават жертва на тези кампании и на развитите предразсъдъци и негативни нагласи. Един от основните и най-широки ефекти е, че цялата общност на украинските жени – не само избягалите от войната, но и тези, които отдавна са се установили в България, стават жертва на много повече атаки след началото на войната.

Невярната информация и целенасочената дезинформация срещу бягащите от войната води до създаване на нови или засилване на съществуващи негативни нагласи сред българското общество, което

първоначално е имало много положителни нагласи към тях. Украинските жени се оказват във враждебна среда, която влошава положението и качеството им на живот. Информацията за дискриминационно и враждебно поведение спрямо украинските деца в държавните училища показва, че тези негативни нагласи са се пренесли дори върху най-беззащитните представители на обществото и в същото време – те се споделят от големи групи от населението.¹⁴ По този начин дезинформационната стратегия на Кремъл успява да изолира тази група хора дори извън Украйна и да продължи хибридната си война в други територии.

Друг критичен ефект от дезинформацията е връзката между дезинформацията, речта на омразата онлайн и мотивираните от омраза атаки и насилие в реалния живот. Жените и момичетата с украински произход, които не е задължително да са бежанци, могат да бъдат обект на физическо насилие в резултат на нагласи на тормоз, основани на успешни пропагандни послания.

Влиянието на Кремъл в България има сериозни последици за престоя и преживяванията на украинските граждани в страната. Ярък пример за това е отказът на община Варна да сътрудничи на правителството и неговите инициативи, въпреки задълженията, предвидени в българското национално законодателство.¹⁵ Варна е първият пункт за пристигане на украинските бежанци, тъй като най-близката точка за влизане по суша от Украйна е Дуранкулак, близо до Варна. Още през първата седмица от началото на войната в България пристигнаха близо 20 000 украинци, предимно майки с децата си, а общината не въвежда нито една инициатива или кампания за настаняване или подпомагане на бежанската вълна. Собствениците на хотели, които предложиха помощта си, успяха да настанят само 1000 души, а гражданските организации, които работят за подпомагането на хората, трябваше да откажат помощ на останалите пристигащи. Важно е да се спомене, че тогавашният кмет Иван Портних, представляващ партия ГЕРБ, сформира коалиция с трима проруски партньори

¹³ Въз основа на поредица от интервюта с украински бежанци и украински и български граждани, работещи в организации, предоставящи подкрепа на бежанци. В периода май-юли 2024 г. са проведени 9 интервюта, които изследват предизвикателствата, пред които са изправени украинските жени, живеещи в България, и дезинформацията, насочена към тях.

¹⁴ Въз основа на 3 интервюта с украински жени и един български гражданин, който помага на украински деца бежанци.

¹⁵ Съгласно [Закона за убежището и бежанците](#), обнародван в ДВ, бр. 54 от 31 май 2002 г. и последно изменен в ДВ, бр. 89 от 16 октомври 2020 г., българското правителство е задължено да оказва помощ на лицата, които бягат от война. Страната носи отговорности и по Европейската конвенция за правата на човека и Женевската конвенция на ООН за статута на бежанците.

Таблица 3. Ефекти от полово дефинираната дезинформация, насочена срещу мигранти и бежанци

Здравеопазване	Защита	Жилища	Образование	Социален живот
Затруднен достъп до спешна медицинска помощ	Дискриминиране на базата на идентичност при приемане и изследване на сигнали	Безпринципни правила и условия за настаняване на украинските жени	Тормоз	Престъпления от омраза
Затруднен достъп до лечение на тежки заболявания	Увеличаване на проверките, насочени към украински граждани	Липса на институционална помощ и защита при дискриминация и злоупотреба с права	Социална изолация от страна на връстниците	Онлайн и физическо насилие
Липса на институционална помощ и защита при отказ на достъп и злоупотреба	Липса на защита и помощ за украинските граждани	Високи цени и предплатен наем за жилища	Дискриминация от страна на учителите въз основа на идентичността	Физически нападения
		Незаконни и безнаказани схеми за сключване на договори поради липса на езикови умения		Онлайн и физически тормоз

Източник: Център за изследване на демокрацията.

(„Воля“, Български национален земеделски съюз и „Свобода“). Местните партньори на ГЕРБ във Варна блокираха подписването на декларацията за осъждане на руската инвазия. Самият Портних е имал руски паспорт преди да влезе в българската политика.

Какво следва?

Целенасочената дезинформационна кампания срещу бежанците, основана на тяхната идентичност, ефективно се разширява и до местата, където те търсят закрила и сигурност, но попадат в среда на враждебност, рискове и трудности. Държавната агенция за бежанците към Министерски съвет, в координация с останалите държавни институции, ангажирани с борбата с чуждестранната дезинформация и изграждането на по-устойчиво общество, следва да разпознае и да предложи решения на проблема в своите стратегии и работни процедури. Въпреки това само последователна и хоризонтална междусекторна политика за изграждане на обществен имунитет срещу дезинформацията чрез медийна грамотност, критично мислене и по-отговорна и качествена журналистика може да намали разпространението на дезинформацията, включително и на тази, основана на пола. За да се осъществи това,

държавата и институциите на гражданското общество трябва да координират усилията си, за да:

- **Идентифицират повтарящи се практики:** Разпознаване на общите символи и наративи, използвани в полово дефинираната дезинформация и задълбочено разбиране на дискурсивната екосистема, сред проруски и проавторитарни групи.
- **Въведат мерки за киберсигурност:** Идентифициране на връзката между дезинформацията и онлайн насилието над жени и маргинализирани групи.
- **Анализират въздействието:** Разбиране на реалните последици от тази дезинформация и разработване на превантивни и намаляващи риска политики и мерки.
- **Сътрудничат:** Установяване на сътрудничество между изследователи на дезинформацията, експерти в областта на изследвания на пола, права на човека, медийна грамотност и технологии.

Противодействието на наратива е следващата стъпка в целенасочените и директни усилия за ограничаване на разпространението и въздействието на

дезинформацията, свързана с пола. Подход, който включва цялото общество може да бъде успешен и изисква силна координация между съответните държавни организации и гражданското общество. В този случай медиите и образователните институции/организации, включително съответните им регулаторни органи, следва да увеличат ангажимента и усилията си за решаване на въпросите, свързани с борбата с дискриминацията, и по-специално да включат дезинформацията, основана на пола, в своите дългосрочни и непосредствени дейности. Политиките трябва да се съсредоточат най-малко върху:

- **Проверка на фактите:** Стриктно проверяване на информацията и опровергаване на неверни твърдения, като се използва както силата на независими организации за проверка на фактите, така и съответните отдели на държавните медии (напр. Българската национална телевизия и Българското национално радио).
- **Засилване на достоверните гласове:** Осигуряване на платформа за жените и маргинализираните групи, включително украинските жени и представители на организациите, които ги подкрепят, чрез целенасочени усилия в координация с качествени и социално отговорни медии.
- Включване на дезинформацията, основана на идентичността (полова и национална идентичност), в **обучението по медийна грамотност:** Да се предоставят на хората умения за критична оценка на информацията по тези въпроси, като се подчертаят различните начини, по които тя атакува политическите и гражданските права на жените, както и във връзка с техните пресичащи се идентичности.
- **Противодействие на стереотипите:** Да се обърне внимание на вредните роли на половете и предразсъдъците, особено на тези, които се коренят в ултраконсервативни и ултранационалистически възгледи.

Въпреки че в няколко поредни годишни доклада на Държавната агенция за национална сигурност, дезинформацията, произвеждана и разпространявана в чужбина и в страната, е призната за заплаха за националната сигурност, на национално равнище все още липсва ефективна институционална и регулаторна рамка за противодействие. Необходимите действия за разработване и прилагане на такава рамка следва да включват дезинформацията, осно-

вана на пола, срещу украинските жени в България и жените изобщо като важна част от по-широката прокремълска дискурсивна екосистема. Призивът за действие следва да включва няколко стъпки, вече очертани в предишни анализи, които изискват създаването на всеобхватна национална рамка за устойчивост на България чрез разработване на политики и институционални рамки, които да се отнасят както до „офлайн“, така и до цифровата инфраструктура, включително намаляване на риска в киберпространството¹⁶ :

- Създаване на **Национална работна група за наблюдение на чуждестранните операции за манипулиране на информация**, разработване на контрамерки и координиране на хоризонталната междусекторна политика като отговорност на Министерството на електронното управление или като постоянен отдел в Министерски съвет. Работната група следва да включва представители на различни публични институции, но също така следва да създаде механизми за сътрудничество, управление и отчетност, които да включват и медийния сектор, организациите на гражданското общество, бизнеса и академичните среди.
- Развиване на **допълнителен институционален капацитет за стратегическа комуникация** сред всички публични институции, а в случай на дезинформация, свързана с пола, особено на Държавната агенция за бежанците и на общините, където повечето украински бежанци са се установили временно или постоянно и където жените срещат по-високи нива на насилие и дискриминация.
- Изготвяне и прилагане на практика на необходимото национално законодателство, подзаконови актове и съответната институционална рамка, за да се даде възможност за **ефективно прилагане на Законодателния акт за цифровите услуги, Законодателния акт за цифровите пазари и други съответни регламенти на ЕС**. Важен ориентир ще бъде оправомощаването на вече назначения национален координатор по цифровите услуги съгласно Законодателния акт за цифровите услуги да стане юридически независим, със специален административен и изследователски бюджет и звено за анализ на

¹⁶ Център за изследване на демокрацията, [Изграждане на рамка за институционален капацитет за устойчивост на дезинформацията в България](#), Policy brief № 131, София, 2023 г.

- данните, както се счита за необходимо, за да се идентифицират, разберат и намалят системните рискове от разпространение на дезинформация и заблуда от големите технологични платформи.
- Изготвяне на необходимото национално законодателство за **ефективното прилагане на санкциите на ЕС срещу Русия**, включително тези в медийния сектор.
 - Въвеждане на санкции и **подвеждане под отговорност на извършителите на онлайн насилие**, основано на пола, в съответствие с международното право в областта на правата на човека и провеждане на специално обучение за правоприлагащите органи, прокурорите и съдиите за преследване на такива случаи.
 - Координиране с Европейската комисия и съответните национални органи за създаване на задължителни национални и европейски разпоредби за технологичните платформи, с цел **подобряване на идентифицирането на неавтентично поведение**, т.е. координирани дейности на автоматизирани ботове и акаунти, ръководени от хора, от големи ферми за тролове, и прилагане на конкретни и съобразени с пола мерки срещу тези практики.
 - Подобряване на гражданското образование в българските държавни училища и **включване на медийната грамотност в учебната програма** на формалното образование от началното до висшето образование, с акцент върху учениците и учителите. Особено внимание следва да се обърне на обучението на учителите, за да се използва мултиплициращия ефект на подхода „обучение на обучители“.
 - Приемане на **технологични решения с чувствителен към равенството между половете подход** чрез публично-частни партньорства с ИТ сектора за откриване и разследване на повтаряща се дезинформация и участниците, които я създават и разпространяват.
 - Подпомагане на разработването на инструменти и платформи за проверка и развенчаване на факти, за да се улесни **идентифицирането на дезинформационни разкази, свързани с пола**.
 - Осигуряване на **защита на правата на жените и момичетата, които са обект на тормоз и заплахи онлайн**, включително правото на обжалване на решения, искане на обезщетение, както и извършване на надлежна проверка за спазването на правата на човека с оглед на промени в политиката, структурата и съдържанието.

